

OCTUBRE 2024

*I CONCURS D'INNOVACIÓ INSIGHT
PENEDÈS*

BANC AGRÍCOLA DE TERRENY I MAQUINÀRIA

MARTINA MILÀ PUIG

I Concurs d'Innovació Insight Penedès

1. INTRODUCCIÓ

El sector primari és essencial. Actualment les zones rurals, molt basades en l'agricultura familiar i de petita pagesia pateixen una recessió força delicada i fins i tot, preocupant. El sector primari és el que sosté en base als altres sectors: la indústria, el comerç i el turisme es nodreixen de la producció primària, majoritàriament agrícola i ramadera a Catalunya.

2. IDENTIFICACIÓ DE LES PROBLEMÀTIQUES

Segons dades del departament d'Acció Climàtica de la Generalitat, a Catalunya el 1989 el 32% del territori eren explotacions agrícoles. Actualment, aquesta proporció ha minvat fins al 24% del territori. Aquest retrocés de l'agricultura no és tan sols un problema local, sinó que és comú en tot el territori europeu. L'ocupació agrària representa, segons dades de l'Eurostat, tot just el 4,2% del total en la Unió Europea. La proporció és encara més baixa en el conjunt d'Espanya, el 3,6%, i, en particular, a Catalunya, amb tan sols l'1,4% de població dedicada a l'ocupació agrària.

En l'actualitat, en municipis de menys de 5.000 habitants hi viu un 10% de la població catalana, mentre que fa un segle era més del 50%. Aquesta Catalunya rural i despoblada enfronta problemàtiques urgents que necessiten solucions immediates:

- Despoblació i envelliment: les zones rurals pateixen una disminució de població, essent aquesta cada cop més envellida, juntament amb la manca d'incentius per atreure nous residents i famílies.
- Escàs relleu generacional en l'agricultura: la globalització i el desenvolupament han fet que les noves generacions emigrin cap a les ciutats en busca d'oportunitats laborals i millor accés a serveis.
- Accés limitat a la innovació: les propostes de millora de maquinària i mètodes de cultiu sovint requereixen d'una inversió i coneixements inicials poc assumibles per l'agricultor mitjà. La falta de suport tècnic per a implementar noves pràctiques agrícoles sostenibles limita les capacitats dels agricultors per adaptar-se a noves demandes i optimitzar recursos.
- Barreres d'entrada per als nous agricultors: els costos inicials elevats i la lenta amortització dificulten que persones de fora del sector agrícola puguin establir-se en aquesta activitat.

Per altra banda, també ens trobem davant un model d'agricultura caracteritzat per la fragmentació, amb agricultors petits i mitjans treballant de manera autònoma i independent.

Això fa que cada explotació agrària petita hagi d'invertir en la seva pròpia maquinària, la qual s'utilitza només en èpoques puntuals de l'any i queda inactiva la resta del temps, aturada i en desús en garatges i magatzems.

Aquesta estructura sovint limita la rendibilitat de les explotacions, ja que els agricultors es troben amb marges de benefici reduïts per la baixa remuneració pels seus productes, a la vegada que afronten costos d'inversió alts en terres, maquinària, tractaments i eines.

Aquesta situació d'alts costos, afegida al escàs relleu generacional, contribueix també a l'abandonament progressiu de terres agrícoles, agreujant encara més la problemàtica en les zones rurals.

3. OBJECTIUS DEL PROJECTE

- A. Contribuir a la sostenibilitat econòmica i de recursos en l'entorn agrícola. Optimitzar l'ús dels recursos, evitant que quedin:
  - A gran escala: terrenys abandonats i en desús sense successió generacional.
  - A petita escala: maquinària aturada anualment i idèntica a cada magatzem particular.
- B. Fomentar la continuïtat de l'activitat agrícola i l'accés generacional a la terra.
- C. Revitalitzar la comarca i els petits pobles i frenar la despoblació rural.

4. SOLUCIÓ PROPOSADA

Aquest projecte aborda des de dues àrees claus les problemàtiques actuals exposades. D'aquesta manera, és una aposta per incentivar la sostenibilitat i la viabilitat econòmica del sector agrícola local, amb un gran potencial per revitalitzar l'economia rural i fomentar l'ocupació en aquest sector.

Es tracta del BANC MUNICIPAL AGRÍCOLA DE TERRENY I MAQUINÀRIA

Des de la vessant sostenible i econòmica:

1. Banc municipal de maquinària agrícola d'ús públic:

Aquest sistema permetria que el municipi adquirís maquinària agrícola bàsica i específica, que sovint resulta costosa per als petits agricultors i, a més, només s'utilitza en èpoques puntuals del cicle de cultiu (per exemple, les màquines de recollida de raïm o de sega). Amb el banc de maquinària municipal:

- Costos reduïts per als agricultors: Els agricultors podrien accedir a les màquines necessàries per temporades concretes, pagant únicament pel seu ús sense necessitat de comprar-les. Això alleuja la càrrega financera i incrementa la viabilitat de l'activitat agrícola en petites explotacions, i per tant, també el benefici net.
- Utilització eficient dels recursos: En lloc de tenir equips aturats en garatges gran part de l'any, es maximitza la utilització de la maquinària, aprofitant millor els recursos municipals i reduint el consum material i de fabricació d'eines i de grans maquinàries a l'estranger. També s'evita el problema de la necessitat de grans espais de garatge per emmagatzemar aquesta maquinària.

- **Manteniment centralitzat:** El municipi s'encarregaria del manteniment i reparacions, assegurant que les màquines estiguin sempre en bon estat per evitar avaries costoses per als agricultors i residus innecessaris un cop aquesta maquinària queda obsoleta o en desús.

Aquest banc es podria gestionar via una plataforma digital o aplicació que facilités la reserva i l'accés a la maquinària, augmentant la transparència i l'eficiència en la logística, i creant a més, diferents nous llocs de treball.

Des de la vessant social i de relleu generacional:

2. Xarxa de lloguer públic de terrenys agrícoles

En aquesta segona vessant, el municipi crearia una xarxa pública mitjançant una base de terrenys que propietaris sense relleu generacional podrien vendre a preu de cost o cedir a l'entitat pública, municipi o ajuntament pertinent. Així, l'ajuntament o municipi en podria disposar per:

- **Fomentar l'accés a la terra per a joves agricultors:** Els joves que vulguin treballar en el sector agrari però no tenen accés a terres agrícoles podrien optar a aquestes parcel·les a través d'un sistema de lloguer a preu accessible, amb condicions flexibles segons les seves necessitats i capacitats.
- **Incentivar nous projectes d'agricultura innovadora:** Aquestes parcel·les podrien ser llogades per projectes especials, com la producció d'ingredients per a productes locals de valor afegit (com ara perfums naturals, mel, o cultius ecològics específics) que aporten diversificació econòmica a la comarca.

Criteris d'assignació de terres: Per incentivar la sostenibilitat, es podrien establir criteris basats en la diversificació de cultius, pràctiques d'agricultura regenerativa o d'impacte social positiu en la comunitat local.

D'aquesta manera, s'evitaria l'abandonament de terres que es transmeten per herència a noves generacions però que no poden ser cultivades per aquestes per falta de continuïtat. Al mateix temps, es contribuiria a frenar la despoblació a les zones rurals i es crearia un incentiu per a nous interessats en la producció agrícola, facilitant l'inici dels seus projectes agraris.

Ahora, seria una forma de reforçar el teixit comunitari rural, una nova manera de crear xarxes de col·laboració entre petits productors, emprenedors i el municipi, reforçant la cohesió social i l'economia circular, atraient a nous residents amb projectes sinèrgics entre ells.

Aquest model que es proposa doncs, solucionaria les problemàtiques exposades anteriorment de la mateixa manera que també s'alinearà amb el compliment i la incentivació dels Objectius de Desenvolupament Sostenible de l'Agenda 2030 des dels municipis i ajuntaments. Així doncs, aquesta proposta actuaria a diferents àmbits: Medi Ambient, Atracció econòmica, Eco-innovació, Residus (maquinària i terreny abandonat), Habitatge (rural) i fins i tot Relacions Socials/Laborals. En podrien ser exemples, l'ODS 2 (Fam Zero, per garantir la seguretat alimentària), el ODS 8 (Treball Decent i Creixement Econòmic, per fomentar l'ocupació i l'emprenedoria en zones rurals) i el ODS 15 (Vida d'Ecosistemes Terrestres, impulsant una gestió sostenible de la terra).

5. PLA DE DESENVOLUPAMENT DEL PROJECTE

a. Recursos necessaris:

- Recursos Humans – Caldria personal tècnic i de gestió. Posició que podria ser procurada des de l'equip de manteniment municipal o l'equip de gestió rural, amb contractacions d'entre 5 o 8 persones, en funció de la magnitud de la xarxa. Aquest equip tècnic s'encarregaria de la gestió del banc de maquinària i del manteniment d'aquesta. Per altra banda també convindria una gestió del lloguer i compra-venda de terrenys, des de les oficines municipals, conjuntament amb el cadastre i l'entitat legislativa pertinent en el poble.
- Infraestructura i equipament – Adquisició de la maquinària agrícola compartida: inclouria tractors, eines de sembra, reg, excavadores, arades i altres eines especialitzades adaptades a la producció local. També caldria cobrir la necessitat dels espais de magatzem i manteniment, unes instal·lacions municipals per guardar i reparar la maquinària. Tant la maquinària com l'espai no caldria que fos de primera mà, sinó que podria contemplar la opció de l'adquisició a pagesos que vulguin cessar la seva activitat agrícola i volguessin desfer-se d'actius d'aquest tipus.
- Recursos financers - Subvencions i finançament públic: Fons estatals, autonòmics o de la UE per a projectes de revitalització rural i agricultura sostenible, juntament amb aliances privades, suport de bancs o cooperatives agràries per obtenir condicions de finançament avantatjoses per als usuaris.
També funcionaria a través del fons de manteniment i renovació de maquinària: part dels ingressos del lloguer es reinvertiria per assegurar la sostenibilitat del banc de maquinària.

b. Viabilitat econòmica i tècnica:

Per a determinar la viabilitat econòmica caldria un estudi de Costos i Ingressos comprenent els següents aspectes:

- Anàlisi dels costos d'adquisició de maquinària, habilitació d'espais i manteniment d'aquests. També adquisició de terres per a re-arrendar-les subsegüentment.
- Establir un model de tarifes per lloguer de maquinària i terres: estructura de preus per als agricultors, ajustada per cobrir costos operatius i fer el projecte autosostenible a llarg termini.
- Previsió d'ingressos addicionals: Identificació de fonts d'ingressos per a futurs serveis addicionals, com ara formació per als agricultors en maquinària nova i implementació de la digitalització al cultiu.

Tot i caldre un estudi detallat pertinent per a cada municipi en funció de la taxa d'ocupació agrícola i el nombre total de productors, podríem dir que el projecte requeriria d'una injecció de capital inicial estimada en un pressupost entorn als 980.000€ entre *Capex* i *Opex* (terrenys, maquinària i personal). Aquest pressupost s'aniria amortitzant i rendibilitzant amb els pagaments per ús per part d'agricultors autònoms al llarg dels anys.

Per a determinar la viabilitat tècnica també caldrien estudis detallats a diferents nivells:

- Avaluació de l'estacionalitat i ús previst de la maquinària per assegurar una disponibilitat suficient durant els períodes de màxima demanda.

- Avaluació de la capacitat del municipi per garantir que els equips estiguin sempre en bon estat de funcionament i també que hi hagi un flux fluït de lloguers i cessió de terrenys.

Innovació i adaptabilitat tecnològica: Incorporació de tecnologies que millorin la gestió de l'ús compartit de la maquinària, com ara aplicacions de reserva en línia o monitoratge d'equips.

c. Proves Pilot, implementació i avaluació

1. Proves pilot: llançament en una zona de prova del Penedès. Caldrà seleccionar un municipi o zona concreta per provar el model de banc de maquinària i lloguer de terres amb un grup pilot d'agricultors. La durada de la prova pilot per establir l'eficàcia del model, podria ser d'uns 12-24 mesos per observar l'ús de la maquinària en cicles estacionals complets. Finalment, per l'avaluació de la prova faria falta la recollida de feedback objectiu mitjançant enquestes i entrevistes amb els agricultors participants per obtenir informació sobre la seva experiència i les possibles millores.

2. Implementació completa: escalabilitat del model a altres zones del Penedès i en altres comarques rurals. Caldria adaptar el model a les altres zones en funció dels resultats de la prova pilot i de les necessitat del municipi.

3. Difusió i promoció: campanya informativa per atraure agricultors i emprenedors interessats.

4. Avaluació de rendiment anual: revisió dels resultats econòmics, d'ús i de satisfacció dels usuaris. Reajustaments del model modificant tarifes, serveis o recursos en funció de les dades recollides i les necessitats observades. Seria interessant també poder monitorar l'impacte en la sostenibilitat i despoblament rural mesurant la reducció de l'abandonament de terres i la revitalització de les zones rurals.

6. CONCLUSIÓ

Essent coneixedors de l'essencialitat del sector primari i de les problemàtiques que enfronta, podem veure que qualsevol iniciativa que posi de relleu la importància de l'agricultura i la preservació d'aquesta activitat és ja una millora en aquest entorn majoritàriament globalitzat i urbà.

Aquest projecte representa una oportunitat de canvi per a la comarca del Penedès, ja que aborda de manera integral reptes com la sostenibilitat, el despoblament rural i la baixa rendibilitat en l'àmbit agrícola. La creació d'un banc municipal de maquinària compartida i una xarxa de cessió de terres pretén no només optimitzar els recursos existents, sinó també donar accés a nous emprenedor i agricultors a revitalitzar l'activitat agrària en la comarca.

Aquest model, per tant, podria contribuir a una millor sostenibilitat econòmica, ambiental i social, tot promovent una economia circular i generant oportunitats per a les generacions futures. En última instància, la implementació d'aquesta iniciativa pot esdevenir una solució inspiradora per a altres zones rurals, demostrant que el suport mutu i la innovació poden estimular el sector agrícola i afavorir la cohesió i l'atracció de població en les poblacions rurals.

Agraïments al meu pare, agricultor i pagès de família des de fa 6 generacions, per la sensibilitat i l'admiració a l'entorn, a l'agricultura i a la comarca.